

19.01.15; 17a (משום כבודו דאברהם שאני) 18a → (ת"ר כמה מעניקים) 17a

1. כי ממכר לך אחיך העברי או העבריה וּעֲבָדָהּ שֵׁשׁ שָׁנִים ובשנה השביעית תשלחנו חפשי מעמך: דברים פרק טו פסוק יד
 2. וכי תשלחנו חפשי מעמך לא תשלחנו רִיקָם: דברים פרק טו פסוק טו
 3. העניק תעניק לו מִצֹּאֲנוֹ וּמִגִּדְיוֹ וּמִקֶּבֶד וְאֵשֶׁר בְּרֶכֶד ה' אֱלֹהֶיךָ תִּתֵּן לוֹ:
 4. וּפְטָרָהּ חֲמוֹר תִּפְדֶּה בְּשֶׁה וְאִם לֹא תִפְדֶּה וְעִרְפָתוֹ כָּל בְּכוֹר בְּנֶיךָ תִּפְדֶּה וְלֹא יֵרָאוּ פְנֵי רִיקָם: שמות פרק לד פסוק כ
 5. אִם עֲבָד יָגַח הַשּׂוֹר או אִמָּה כֶּסֶף שְׁלֹשִׁים שְׁקָלִים תִּתֵּן לְאֲדֹנָיו וְהַשּׂוֹר יִסְקָל: שמות פרק כא פסוק לב
 6. וְהִיָּה עֲרֶקֶד הַזֶּכֶר מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְעַד בֶּן שְׁשִׁים שָׁנָה וְהִיָּה עֲרֶקֶד חֲמִשִּׁים שְׁקָל כֶּסֶף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ: וּיְקָרָא פֶּרֶק כּו פסוק ג
 7. וְכִי יִמָּוֶד אֲחִיךָ עִמָּךְ וְנִמְכַר לָךְ לֹא תַעֲבֹד בּוֹ עֲבָדֶת עֲבָד: וּיְקָרָא פֶּרֶק כֵּה פסוק לט
 8. וְאִם מָוֶד הוּא מְעֲרָדָה וְהָעִמִּידוֹ לִפְנֵי הַפֶּהוּ וְהָעֲרִיף אֹתוֹ הַפֶּהוּ עַל פִּי אֲשֶׁר תִּשְׁיֵג יָד הַגֹּדֵר יִעֲרִיכְנוּ הַפֶּהוּ: וּיְקָרָא פֶּרֶק כּו פסוק ח
 9. כִּי תִקְנֶה עֲבָד עִבְרִי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וּבְשִׁבְעִת יֵצֵא לְחֻפְשֵׁי חֲנָם: שמות פרק כא פסוק ב
 10. וְלִקְחֶתָּ אֶת הַמְרֻצֵּעַ וְנִתְתָּהּ בְּאֲזֵנוֹ וּבִדְלַת וְהִיָּה לָךְ עֲבָד עוֹלָם וְאִף לְאִמָּתְךָ תַּעֲשֶׂה כֵן: דברים פרק טו פסוק יז
 11. וְאִם אָמַר יֵאמֹר הָעֲבָד אֶהְבֵּתִי אֶת אֲדֹנָי אֶת אִשְׁתִּי וְאֶת בְּנֵי לֹא אֵצֵא חֲפְשִׁי: שמות פרק כא פסוק ה
 12. וְהִיָּשׁוּ אֲדֹנָיו אֶל הָאֱלֹהִים וְהִיָּשׁוּ אֶל הַדָּלֶת או אֶל הַמְזוּזָה וְרָצַע אֲדֹנָיו אֶת אֲזֵנוֹ בַּמְרֻצֵּעַ וּעֲבָדוֹ לְעַלְמִים: שמות פרק כא פסוק ו
 13. וְחָשַׁב עִם קִנְיָהּ מִשְׁנֵת הַמְּכָרוֹ לוֹ עַד שְׁנַת הַיָּבֵל וְהִיָּה כֶּסֶף מִמְּכָרוֹ בְּמִסְפַּר שָׁנִים כִּימֵי שְׂכִיר יִהְיֶה עִמּוֹ: וּיְקָרָא פֶּרֶק כֵּה פסוק ג
 14. אֶל תִּתְגַּדְּרוּ בָּם כִּי לֹא אֶתֶן לָכֶם מֵאֲרָצְם עַד מְדוּדָה כִּף רֶגֶל כִּי יִרְשָׁה לְעַשׂוֹ נִתְתִּי אֶת הַר שְׁעִירִי: דברים פרק ב פסוק ה
 15. וַיֹּאמֶר ה' אֵלֵי אֶל תִּצַר אֶת מוֹאֵב וְאֶל תִּתְגַּדֵּר בָּם מִלְחָמָה כִּי לֹא אֶתֶן לָךְ מֵאֲרָצוֹ יִרְשָׁה כִּי לִבְנֵי לוֹט נִתְתִּי אֶת עַר יִרְשָׁה: דברים פרק ב פסוק ט

- I Discussion of amounts of העניקה to be given to departing עברי (as per command in vv. 1-3)
- a מ"מ – 5 סלעים from each type (flock, grains and wine – v. 3) totaling 15
 - i Reason for calculation: if he wants to give more of one, it's ok as long as total is at least 15 סלעים
 - ii Source: vv. 2 <-> 4 from בכור (5 סלעים)
 - 1 Note: since ריקם is written before specifying types, it applies to each 5x3 = 15
 - b יהודה – 30 סלעים total – as in fine for killing a slave (vv. 3 <-> 5)
 - i note: doesn't learn from ערכין (vv. 3 <-> 4)
 - 1 תפשת מרובה לא תפשת
 - 2 Reasonable to infer from other case involving a slave
 - c ר"י שמעון – 50 as per largest amount of ערכין (vv. 7 <-> 8)
 - d note: need for ר"י ור"ש צאן גורן ויקב according to ר"י ור"ש
 - i teaches: anything may be given (as per העניק תעניק), as long as it is בכלל ברכה (as per ויקב), as long as it is בכלל ברכה (as per ויקב)
 - 1 ש"ש excludes money (even though one can earn more with it by investing)
 - 2 דאב"י excludes mules (even though the mule itself can improve and become worth more)
 - ii note: need for all 3 to be mentioned:
 - 1 צאן teaches that animals may be included
 - 2 גורן teaches that vegetation may be included
 - 3 יקב defines list as בכלל ברכה, excluding money or mules
- II העניקה to slave whose presence didn't improve household income
- a ת"ק – even if he didn't improve it – העניקה is obligatory; אשר ברכך obligates more to be given if there was a ברכה בבית
 - b ראב"ע – read text literally – if house wasn't blessed → העניקה no ("העניק תעניק") is rhetorical style of תורה
- III Bequeathing slaves
- a עברי – only works for the son (of the one who bought him), not the daughter
 - i v. 9 - works for son; v. 1 - but not another heir (including brother)
 - 1 note: we instinctively favor son over brothers, as son stands in father's place for ייעוד and אחרונה שדה
 - (a) objection: but brother stands in place for ייבום
 - (b) answer: that's only as a result of no son – if there's a son, there's no ייבום
 - (i) note: שדה אחרונה was also settled as a result of ייבום → we were ready to consider [brother > son]
 - b אמה עבריה – works for neither the son nor the daughter
 - i source: equation of אמה עבריה to נרצע in v. 10 (note: v. 11 limits רציעה to an עבד)
 - 1 challenge: phrase needed in order to expand העניקה to אמה
 - 2 answer: extra word "תעשה" provides exiting at death of master as it does for נרצע
 - c נרצע and עבד sold to a non-Jew – works for neither the son nor the daughter
 - i Source for נרצע v. 12 – עבדו and not of his heirs
 - ii Source for עבד v. 13 – נמכר לעכו"ם and not his heirs
 - 1 Note: proves דאורייתא's status as heir is דאורייתא (may be proven from vv. 14/15, if implication of v. 13 is weak)
 - 2 However: גר as heir is דרבנן (evidenced by ability to split with his עכו"ם brother, keeping non-ע"ז things)
 - 3 Note: a גר inheriting from a גר or an עכו"ם inheriting from him – is neither מה"ת or מד"ס
 - (a) Note: if he was conceived בקדושה, שלא בלוי, a loan owed his father shouldn't be repaid to him